

відрізняються від неповнолітніх попередніх поколінь за своїм фізичним і духовним розвитком. "Якщо в 30-ті роки закінчення 10 класів до певної міри, можливо, і збігалося із закінченням отрочества і початком юнацтва, - відзначає педагог Ю. Піхело, - то тепер юність скоріше всього починається ще до закінчення середньої школи..."

Таке більш раннє формування і становлення особистості неповнолітнього повинно, безумовно, позначитися на його правовому становищі. Відповідно мають змінитись і тенденції розвитку законодавства в напрямку визначення більшої самостійності неповнолітніх у всіх правовідносинах, зокрема, підвищитись вимоги до неповнолітніх щодо відповідності їх поведінки соціальним нормам і їх відповідальності за протиправні вчинки.

Література

1. *Кодекс про шлюб і сім'ю Української ССР від 1 січня 1970р. Із змінами та доповненнями станом на 1 червня 1996р. // ВВР України, 1996. №7.*
2. *Барило Т.С., Шевченко Я.М. Радянський закон про відповідальність неповнолітніх. К., Наукова думка., 1972. – 100с.*
3. *Піхело Ю. Де "пори́г" дорослості. – "Комсомольська правда" від 20 січня 1971р.*
4. *Пхаладзе Б.В. Співвідношення правоздатності і основних прав радянських громадян. Автореферат кандидатської дисертації. М., 1969. – 22с.*

¹ Пхаладзе Б.В. Співвідношення правоздатності і основних прав радянських громадян. Автореферат кандидатської дисертації. - М., 1969, - С. 7.

² Шевченко Я.М., Барило Т.С. Радянський закон про відповідальність неповнолітніх. - К.: Наукова думка., 1972. – С. 9.

³ Піхело Ю. Де "пори́г" дорослості // Комсомольська правда. – 1971. – 20 січня

Г. Чурпіта,

*ад'юнкт Національної академії внутрішніх справ
України, м. Київ*

МАЙНОВІ ПРАВА АВТОРА ТВОРУ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Інститут авторського права є одним з найбільш важливих інститутів цивільно-правової науки. Охороняючи духовні цінності нашого народу, він створює правові підстави регулювання суспільних відносин, які виникають в процесі творчої діяльності людей. Твори літератури, науки та мистецтва - ось загальний перелік об'єктів його охорони; більш детально він розглянутий у ст. 8 Закону України про авторське право та суміжні права від 23 грудня 1993 року в редакції від 14 липня 2001 року (далі Закон).

Серед об'єктів цивільно-правової охорони особливе місце належить творам образотворчого мистецтва, особливою останнім є те, що для них не існує "мовного бар'єру" – вони однаково зрозумілі всім людям, які говорять на різних мовах.

Отже, інститут авторського права виступає важливим фактором, який сприяє найбільш повному та всебічному розвитку образотворчого мистецтва, бо складається з сукупності правових норм, які забезпечують регулювання суспільних відносин, що виникають в процесі створення, використання та охорони творів літератури, науки та мистецтва.

Для забезпечення найбільш успішного розвитку творчої діяльності в Україні авторське право закріплює за авторами творів образотворчого мистецтва, як і за будь-якими іншими суб'єктами авторського права, ряд повноважень. Їх вичерпний перелік надається у ст.ст. 14, 15 Закону. Умовно авторські права поділяються на дві групи: особисті немайнові права та майнові права автора.

Перелік майнових прав автора надається у ст.14 Закону :

1. До майнових прав автора (чи іншої особи, яка має авторське право) належать:

- а) виключне право на використання твору;
- б) виключне право на дозвіл або заборону використання твору іншими особами;

Майнові права автора (чи іншої особи, яка має авторське право) можуть бути передані (відчужені) іншій особі згідно з положеннями статті 31 Закону, після чого ця особа стає суб'єктом авторського права.

2. Виключне право на використання твору автором (чи іншою особою, яка має авторське право) дозволяє йому використовувати твір в будь-якій формі і будь-яким способом. Закон надає дефініцію поняття "виключне право" – це майнове право особи, яка має щодо твору, виконання, постановки, передачі організації мовлення, фонограми чи відеограми авторське право і (або) суміжні права, на використання цих об'єктів авторського права і (або) суміжних прав лише нею і на видачу лише цією особою дозволу чи заборону їх використання іншим особам у межах строку, встановленого Законом. Отже, автор твору образотворчого мистецтва може використовувати свій твір будь-яким способом: для власної естетичної насолоди, продавати, дарувати, перероблювати тощо.

3. Виключне право автора (чи іншої особи, яка має авторське право) на дозвіл чи заборону використання твору іншими особами дає йому право дозволяти чи забороняти:

1) відтворення творів – тобто виготовлення одного або більше примірників твору або фонограми в будь-якій матеріальній формі, в тому числі у звуко- і відеозапису, а також запис твору або фонограми для тимчасового або постійного зберігання в електронній (включаючи цифрову), оптичній або іншій формі, яку читає машина. Примірник – це результат будь-якого відтворення твору. Щодо творів образотворчого мистецтва, то тут є певні особливості: конкретний зовнішній вираз твору образотворчого мистецтва знаходить у вигляді такого матеріального предмету зовнішнього світу, який володіє самостійною цінністю, тобто відтворення творів образотворчого мистецтва може полягати у створенні, наприклад, репродукції картин художника, так як надати право іншій особі відтворити картину неможливо;

2) публічне виконання і публічне сповіщення творів.

Публічне виконання – це подання за згодою суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав творів, виконань, фонограм, передач організації мовлення шляхом декламації, гри, співу, танцю та в інший спосіб як безпосередньо (у живому виконанні), так і за допомогою будь-яких пристроїв та процесів (за винятком передачі в ефір та по проводах) у місцях, де присутні чи можуть бути присутніми особи, які не належать до кола сім'ї або близьких знайомих, незалежно від того, чи присутні вони в одному місці і в один і той же час або в різних місцях і в різний час. Так, публічне виконання творів образотворчого мистецтва може полягати, наприклад, у демонстрації картини художника у музеї, на виставці тощо.

Публічне сповіщення (доведення до загального відома) – це передача за згодою суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав в ефір за допомогою радіохвиль (а також лазерних променів, гамма-променів тощо), у тому числі з використанням

спутників, чи передача на віддаль за допомогою проводів або будь-якого виду наземного (підводного) кабелю (провідникового, оптоволоконного та інших видів) творів, виконань, будь-яких звуків і (або) зображень, їх записів у фонограмах або відеограмах, програм організації мовлення тощо, коли зазначена передача може бути сприйнята необмеженою кількістю осіб у різних місцях, віддаленість яких від місця передачі є такою, що без зазначеної передачі зображення чи звуку не можуть бути сприйняті. Публічне сповіщення творів образотворчого мистецтва може полягати, наприклад, у демонстрації по каналу телебачення певної архітектурної споруди;

3) публічну демонстрацію і публічний показ.

Публічна демонстрація – це нове поняття, яке було введено в Закон з останніми змінами від 14 липня 2001 року і стосується лише окремих об'єктів авторського права, таких як аудіовізуальний твір, відеограма.

Публічна демонстрація аудіовізуального твору, відеограми – це публічне одноразове чи багаторазове представлення публіці за згодою суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав у приміщенні, в якому можуть бути присутніми особи, які не належать до звичайного кола однієї сім'ї або близьких знайомих цієї сім'ї, аудіовізуального твору чи зафіксованого у відеограмі виконання, або будь-яких рухомих зображень.

Публічний показ – це будь-яка демонстрація оригіналу або примірника творів, виконань, фонограми, відеограми, передачі організації мовлення за згодою суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав безпосередньо або на екрані за допомогою плівки, слайда, телевізійного кадру тощо (за винятком передачі в ефір чи по кабелях) або за допомогою інших пристроїв чи процесів у місцях, де присутні чи можуть бути присутніми особи, які не належать до звичайного кола однієї сім'ї чи близьких знайомих цієї сім'ї особи, яка здійснює показ, незалежно від того, чи присутні вони в одному місці і в один і той самий час або в різних місцях і в різний час. Так, публічний показ творів образотворчого мистецтва може полягати, наприклад, у демонстрації картини художника у музеї, на виставці тощо: у цьому випадку фактично публічний показ та публічне виконання творів образотворчого мистецтва співпадають;

4) переклади творів. Ніхто без дозволу автора не може перекласти його твір іншою мовою. Автор оригіналу може сам здійснити переклад свого твору іншою мовою (авторський переклад). За наявності авторського перекладу ніхто інший не може перекладати цей же твір на ту ж мову. Але той самий твір однією мовою можуть перекладати різні перекладачі і кожен з них зберігає авторське право на свій переклад. Зрозуміло, що на авторів творів образотворчого мистецтва це майнове право не розповсюджує своєї дії через їх своєрідну природу;

6) переробки, адаптації, аранжування та інші подібні зміни творів. Переробки творів можуть здійснюватися різними способами та в різних формах: наприклад, архітектурна споруда може бути переробленою шляхом створення її аналога, але з певними відмінностями (з наявністю нових конструктивних чи художніх рис). Щодо адаптації та аранжування – вони більш пов'язані з літературно-художніми та музичними творами;

7) включення творів як складових частин до збірників, антологій, енциклопедій тощо. Це майнове право автора (чи іншої особи, яка має авторське право) полягає в тому, що він може дозволити або заборонити включення своїх творів чи інформації про них до різного роду енциклопедій, антологій тощо.

8) розповсюдження творів шляхом першого продажу, відчуження іншим способом або шляхом здавання в майновий найм чи у прокат та шляхом іншої передачі до першого продажу примірників твору. Розповсюдження творів шляхом продажу здійснюється шляхом укладання цивільно-правового договору купівлі-продажу, при цьому об'єктом даних відносин можуть виступати будь-які твори образотворчого мистецтва: картини, скульптури, гравюри тощо. Щодо інших способів відчуження, до них, як правило, відносять дарування, обмін тощо.

Здавання в майновий найм – це передача права володіння і користування оригіналом чи примірником твору або фонограми на певний строк із метою одержання прямої чи опосередкованої комерційної вигоди. Об'єктом договору найму можуть виступати картини, малюнки, скульптури тощо.

Прокат – це передача твору іншим особам у тимчасове користування за обумовлену плату. Об'єктом договору прокату можуть виступати всі вище перераховані твори;

9) подання своїх творів до загального відома публіки таким чином, що її представники можуть здійснити доступ до творів з будь-якого місця і в будь-який час за їх власним вибором. Це нове положення Закону можна розуміти як, наприклад, розміщення об'єктів інтелектуальної власності у Інтернеті чи у будь-яких загальнодоступних місцях; так, фотознімки скульптур чи картин, розміщені на сайті Інтернету, є загальнодоступними для всіх бажаючих.

10) здавання в майновий найм і (або) комерційний прокат після першого продажу, відчуження іншим способом оригіналу або примірників аудіовізуальних творів, комп'ютерних програм, баз даних, музичних творів у нотній формі, а також творів, зафіксованих у фонограмі чи відеограмі, або у формі, яку зчитує комп'ютер. Це положення Закону є аналогічним положенню, зазначеному у п. 8, але з тією відмінністю, що відчуження творів може проводитись після їх першого продажу.

11) імпорт примірників творів. Імпорт – це ввезення в Україну творів із-за кордону. Такий імпорт може бути здійснений лише з дозволу автора твору. Заборонити ввезення твору автор може за таких умов:

- ввезення творів здійснюється з метою розповсюдження;
- ввезення здійснюється з метою отримання комерційної винагороди;
- заборона може мати місце незалежно від того, чи твори виготовлені за кордоном з дозволу автора, чи без такого дозволу².

Зазначений перелік видів використання творів не є вичерпним. Автор має право дозволяти чи забороняти використовувати свій твір в інші способи.

Якщо мова йде про використання творів архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва, то виключні права авторів передбачають і право участі автора у практичній реалізації проектів цих витворів.

За винятком випадків, передбачених Законом, автор (чи інша особа, яка має авторське право) має право вимагати виплати винагороди за будь-яке використання твору. Винагорода може здійснюватися у вигляді одноразового (паушального) платежу, або відрахувань за кожний проданий примірник чи кожне використання твору (роялті), або комбінованих платежів. Розмір авторської винагороди встановлюється в авторському договорі або у договорах, що укладаються за дорученням суб'єктів авторського права організаціями колективного управління з особами, які використовують твори.

При цьому слід мати на увазі: якщо примірники правомірно опублікованого твору законним чином введени у цивільний обіг шляхом їх першого продажу в Україні, то допускається їх повторне введення в обіг шляхом продажу, дарування тощо без згоди автора (чи іншої особи, яка має авторське право) і без виплати авторської винагороди, а щодо творів образотворчого мистецтва – з урахуванням положень статті 27 Закону. Проте у цьому випадку право здавання у майновий найм чи комерційний прокат залишається виключно за особою, яка має авторське право.

Як було зазначено вище, щодо творів образотворчого мистецтва існує особливий правовий режим отримання авторської винагороди після їх першого продажу в Україні. Так, згідно зі статтю 27 Закону автор твору образотворчого мистецтва, а у разі його смерті – спадкоємці впродовж 70 років користуються щодо проданих автором оригіналів творів образотворчого мистецтва невідчужуваним правом на одержання п'яти відсотків від ціни кожного наступного продажу через аукціон, галерею, салон, крамницю тощо, що йде за першим його продажем, здійсненим автором твору (право слідування). Виплата винагороди у цьому випадку здійснюється зазначеними аукціонами, галереями, салонами, крамницями тощо.

Таким чином, з урахуванням вищевикладеного можна прийти до висновку, що майнові права автора, як і будь-які інші, підлягають цивільно-правовій охороні. Цю функцію у цивільному праві виконує інститут авторського права, який здійснює правову регламентацію даного явища та забезпечує його практичну реалізацію. Саме завдяки прийняттю в Україні нового законодавства щодо охорони інтелектуальної власності у авторів творів літератури, науки та мистецтва з'явилася реальна можливість захищати свої порушені права.

Література

1. Про авторське право та суміжні права. Закон України від 23 грудня 1993 року зі змінами на 2001 рік // ВВР. – 1994. – №13. – С. 64.
2. Ихсанов У.К. Права авторов произведений изобразительного искусства. – М.: Юр. лит., 1966.
3. Мамина М.Н. Личные неимущественные права граждан. Понятие, осуществление, защита. – М., 2001.
4. Никитина М.Н. Авторское право на произведения науки, литературы, искусства. – Казань, 1972.
5. Підпригора О.А., Підпригора О.О. Право інтелектуальної власності України. – К.: Юрінком Інтер, 1998.

¹ Ихсанов У.К. Права авторов произведений изобразительного искусства. – М.: Юр. лит., 1966.

² Підпригора О.А., Підпригора О.О. Право інтелектуальної власності України. – К.: Юрінком Інтер, 1998

М.Шейко,
курсант 4 курсу
Національного університету внутрішніх дел,
г. Харків

ЭЛЕКТРОННАЯ КОММЕРЦИЯ, УСЛОЖНЕННАЯ ИНОСТРАННЫМ ЭЛЕМЕНТОМ

Стремительное развитие виртуального пространства повлекло серьезные изменения устоявшихся экономических и правовых систем. В повседневной жизни это выразилось появлением таких явлений, как экономика в режиме реального времени (the on-line ecomomy) и электронная коммерция (electronic commerce).

В юридическом смысле под электронной коммерцией понимают такую модель ведения бизнеса, при которой получение информации, осуществление заказов и/или получение заказов, их оплата, заключение на международных и внутренних рынках в компьютерной форме различных сделок осуществляется при помощи глобальной сети Интернет. Учитывая то, что в Украине интернет-технологии не достаточно развиты по сравнению с мировым сообществом, целесообразно предложить, что особенностью этого вида правоотношений для нашего государства является усложненность иностранным элементом. Такие сделки будут иметь место в том случае, когда они: в электронной форме заключается контрагентами различных государств; ущерб в результате использования веб-сайта причинен на территории иностранного государства; информация, размещенная на веб-сайте, нарушает законы иностранного государства об охране прав интеллектуальной собственности и т. д. Кроме того, связь правоотношения, складывающегося в виртуальном пространстве, с порядками разных государств может быть и менее явной. На нее могут указывать, в частности, место нахождения сервера и национальность провайдера[1].

В процессе функционирования виртуального бизнеса были отмечены юридические сложности, препятствующие его повсеместному распространению.

Легитимность сделки.

“Три четверти всех электронных договоров, которые можно обнаружить на Web-сайтах, являются юридически несостоятельными”, - предупреждает Филип Аржи из адвокатской конторы Mallesons Stephen Jaques. Все дело заключается в том, как договоры выглядят экраном пользователей, и в том, как оценивать нажатие кнопки I accept (“Принимаю условия”). “Ведь если предположить, что клавиша Enter нажата случайно или у покупателя не было возможности ознакомиться с условиями соглашения, значит, контракт не имеет юридической силы”, - подчеркнул Аржи. [2] Стороны электронной сделки должны быть уверенными, что сделка легитимна в следующем смысле:

- покупатель и продавец являются теми, за кого себя выдают;
- продавец имеет право продавать предложенный им товар;
- покупатель располагает средствами для совершения сделки;
- механизмы доставки товара и оплаты возможны, легальны и безопасны;
- проданный товар соответствует описанию и пригоден;
- купленный товар (или услуга) может и будет доставлен покупателю.

В условиях распространения услуг в киберпространстве механизм проверки действительности сделки еще не выработан.

Форма сделки.

Соблюдение формы сделки является одним из ключевых требований устанавливаемых гражданским законодательством для признания ее действительности, а в противоположном случае, в условиях электронной торговли влечет критические последствия. В законодательстве ряда стран предусматривается право сторон оспорить законность заключения того или иного соглашения на том основании, что в данном случае требуется традиционный письменный договор, содержащий все его существенные условия, а также требование нотариального удостоверения документов в электронной форме.

Место и время заключения.

Несоответствие единообразного понимания места и времени заключения электронной сделки порождают разноречивую практику применения права.

Традиционно используемые в международном частном праве привязки для определения применимого права “закон места нахождения”, “закон места заключения”, “закон места причинения” и т. д. приобретают совершенно иное звучание и используются в сочетании с таким критерием, как “место нахождения сервера”, а по утверждениям некоторых авторов такие категории как территория, граница и место лишены реального содержания и лишают смысла коллизионное право в целом.